

què es presenta el cat. *tancar*.

El derivat *estancar* és també català, des dels primers temps, i no menys abundant que els seus germans de l'Oest, més aviat més freqüent. Una de les accs. més usuals des d'antic és estroncet el corrent d'un fluid: 'la sang, el curs de l'aigua, la set, la fam': «molta sanc li exia del nas, e no la y podia hom *estancar*», «treqà de sa camisa un gran palm, e clos-se-n la nafre, per so que s'*estancàs*», Reixac (Q., 26.15, 82.9 i encara 178.10); les llàgrimes: havent-se-li mort el fillet: «après que de amor e de làgrimes fo *stancada*», 1429, *Decam.* (v, § 9, 337.20; trad. «poiché piena e di lagrime e di amaritudine fu stata alquanto» ed. 1961, 365.12f.).

I també en manuals medicals d'aquell temps: «per a *estancar* sanc de nafra, pólvora de bratònga», *Receptes val.* de Mtre. Joan (a. 1466, BABL VII, 427) i en la *Manescalia* del P. Batllori (AORBB v, 214); l'aigua d'una font: «*estancuà* la fontane, sí que no poc avèr gens de l'aygua», o bé la set o la fam: «no trobarà qui --- la fam li *estanch*», Reixac (Q., 111.19, 108.31); de vegades també intr.: «no à neguna plaga qui fassa sanc, que hom metès d'aquesta herba mastegada, o piquada, que no *estancuàs*», *Libre de Sidrac* (fi S. XIV), 308.11.

També té accs. d'un altre tipus. En particular la d'aturar, que tan de prop ens recorda les accs. occitanes de *tancar*: acc. ben clara en l'ús reflexiu que sovint observem en el *Curial*: «com ells veren lo cavaller, trameteren-li lo haraut, dient que s'aturàs per rompre una lança, segons la costuma dels cavallers errants: per què, Curial tantost s'*estancà*, e, presa la lança en la mà, se girà envers ells»; «Curial, qui més era anat avant, se *estancà* e, no podent més avant anar, en una grasa de marbre segué» (NCL II, 91; III, 73). I diversos matisos a l'entorn d'aquest (per cert notablement pròxims als del pare pre-romà i dels germans italià i occità), car Cerverí li dona el valor de 'fixar, retenir, enclavar en un lloc' (en el panegíric d'un virtuos i noble difunt): «Deus assís prèsi sí l té e l'*estanca*» ('el té assegut i fixat prop d'ell') (12/68, v. 19) (cf. Jeanroy, *Rom.* LXV, 244). O bé 'esgotar-se, entrebancar-se': «Per divis ['discòrdia civil'] lo món s'*estanca* / de güelfos e gebelins / ---», Turmeda (*Div. Mall.*, 139).

A la llum d'aquests exs. devem haver d'interpretar la doble acc. que li assenyala Jacme Marc en les lacòniques distincions sinonímiques del seu *Dicc. de rims*, de 1371: «*estanch*: qui *estanca* sanch» (acc. ja ben documentada) i «*estanch*: per cell qui no ha loch» (lín. 1967-8): sembla que en tots dos casos es tracti més aviat de la forma verbal *jo estanc* (etc.) que no pas d'un adj., i que la segona significui, expressat una mica desmanoyotadament, alguna cosa com l'ús de Cerverí, Turmeda i *Curial*; aproximadament *m'estanc* 'no tinc lloc per moure'm, per avançar'.

Crec que Llull ja va usar una vegada aquest verb, en un passatge que ha estat mal llegit: «¿per què l'asaman contradiu enfantar / e lo jaspà à influència de sanc *estancar*?»; l'editor de l'*Art Demonstrativa* (ed. 1932, 265) va llegir erròniament *estancar*. Salta a la

vista que això és una forma impossible: encara que no he vist el ms., i no sé si la o per q és err. tip. o del copista, l'esmena en tot cas s'imposaria. El context basta per condemnar la indefensable idea del P. Colom que sigui una variant d'*extenuar*. També sembla evident que és una sentència rimada i en vers (11+14 síll.); i tant el metre com el context suggereixen que s'ha de llegir à *influència* (en lloc de *la influència* com s'ha imprès).

En fi un antic derivat jurídic, *estancament*: es tractava d'un dret feudal, probablement 'monopoli o prohibició del curs lliure de mercaderies' en textos jurídics del S. XIII: «Si certes són les covinences entre senyor e vassal castlan, e'l senyor se aurà retengut, en la carta de les convinences alcús domenges, plets, *estancaments* e fermamens ---», *Commém. de Pere Albert* (NCL, p. 153); a la llum del qual hem de llegir també *estancament* en els *Usatges*: «En batlia o en guarda on alcú aya omenatge ni sens, si o guarda e o defèn bé, segons son poder, aquí deu aver *estancament* e temprat aempriu d'erba, de paya ---» (per més que Rovira Armengol, NCL, pp. 120, 290, dubti entre això i *estacament*, perquè no es veu clara una titlla, segurament esgrogueïda damunt la a).

En llengua d'oc també trobem des d'antic el derivat *estancar*, i amb accs. afins a les del seu prinitiu *tancar*, i paral·leles a les del nostre *estancar* i del mot francès. Sobretot és freqüent en el *Jaufré* amb el sentit de 'aturar-se (una persona)': «escouta, e-s si *estanchatz*, / e es molt meravilatz» (v. 765 i sovint); i en textos legals gascons dels Ss. XIII-XIV, amb un sentit que oscil·la entre 'retenir', 'fixar', 'establir', 'fer fermar': «sí-l senhor demana fizansas a lunh home --- si no-l ne dava, *estancar* lo deu tro que fizansas lo don» en la *Gran Carta* de Sent Gaudens (a. 1203 explicat «doit le retenir en gage», 52); «si cavers ni borzès --- *estancan* batalha en mang del senhor ---» (ibid., 24, explicat «lient, gagent (bataille)»), «requerin mi, notari --- que los *estancuàs* carte publique per auffici» a. 1336, «que los *estancàs* esturment public» a. 1391 (docs. p. p G. de Balencie, en l'ed. del *Libre Vert* bigordà de Benac, pp. 160, 169, amb la trad. «dresser», que comprèn encertadament com succedània de la de «arrêter», p. 274).

En fi això es perpetua fins avui en els parlars gascons, llgd. i prov. (en part del gascó amb l'evolució normal allí de NK en ng): Vall d'Aspa *estangà* «arrêter» (Rohlfs, *Le Gc.*, § 368), Banheres de Bigorra *estancà-se* «s'arrêter» (*Rom.* XI, 576), Gers *estangà* «arrêter» (Cénac-Moncaut), Saint Gaudens *estangà* 'arrêter, étancher' (Dupleich); Roergue *estàncà* id. (Vayssier); a Provença el substantiu *estanco* «gradin qui soutient un terrain en pente» («casèr, bancau, *estanco*, acòu», *Calendau* I, p. 46.39); «dis *estanco* rabassudo / pènd la coucourdo cabassudo» (trad. «des gradins abrupts», *Calendau* III, 72); «uno grand formo blanco / qu'èro assetado su 'no *estanco* ---» (*Mireio* VI, 49.5); i en fi *estanc* en el sentit de 'estroncament de la sang', que ens testifica la vella edat d'aquest derivat pel fet de trobar-se en la cirurgia de R. d'Avi-